

1

ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

АНКОВНА УМЕТНОСТ

ТОМ I БР. I 1973 ГОДИНА

ОБЩЕСТВО НА ИСТОРИКАРИТЕ НА УМЕТНОСТА НА
СЕРБИЈА

1

ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

Год. I бр. 1, 1973 година

СПИСАНИЕ НА ДРУШТВОТО НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА УМЕТНОСТА ОД
СРМ, СКОПЈЕ

Редакциски одбор:

Проф. Димче Коцо
Д-р Константин Петров
Д-р Коста Балабанов
Д-р Блага Алексова
Д-р Петар Миљковиќ—Пепек
Борис Петковски
Љубица Дамјановска

Одговорен уредник:

Проф. Димче Коцо

Техн. уредник

Д-р Коста Балабанов

Јазичен коректор:

Илија Корубин

Зборникот се печати со средства на Републичкиот фонд за унапредување на
издавачката дејност, Скопје и Друштвото на историчарите на
уметноста од СРМ

Годишна претплата 20,00 — за странство 40,00 — цена на 1 примерок 10,00.

Адреса: Музеј на современа уметност Скопје, (за Ликовна уметност“)

Печати Граф. завод „Гоце Делчев“, Скопје. Тираж: 1000

КОН ПРВИОТ БРОЈ НА „ЛИКОВНА УМЕТНОСТ“

И досега, во последниве две децении, историчарите на уметноста од Македонија имаа можности да ги проучуваат проблемите од историјата на уметноста и да ги објавуваат резултатите на испитувањата. На овој начин заинтересираните научници и широкиот круг на читатели беа постојано запознавани со достигнуњата од сè побројните историчари на уметноста преку научните и стручните трудови, објавувани во публикациите на факултетите, музеите, галериите, заводите и другите професионални асоцијации.

Ова ново списание за ликовна уметност секако е најпогодна од досегашните можности за научно и стручно третирање на прашањата од историјата на уметноста. На страниците на ова списание, посветени на ликовната уметност од сите времиња, ќе бидат здружени напорите за објавување на материјата од оваа област.

Списанието „Ликовна уметност“ стои пред неколку задачи што ги поставуваат Редакцијата, Управата на Друштвото на историчарите на уметноста од СР Македонија и неговото членство. Како најзначајна секако треба да се смета целта да бидат збогатени сознанијата на читателите со новини од оваа област на општественото дејствување. Натамошна цел на списанието е издигање на повисоко ниво на научната мисла на историјата на уметноста во борба за изнаоѓање на научната вистина. По овој пат списанието треба да придонесе и за стручното и научното формирање на идните нови кадри на историчари на уметноста.

За реализирање на сите овие цели списанието ги отвора своите страници за соработка со објавување на нови и вредни прилози, што ќе ја афирмираат содржината на ваквата општествено-корисна активност и ќе ја потврдат културната мисија што им ја доверува општеството на историчарите на уметноста.

Редакција

И оваа задача, како и многу други што му беа поставувани во текот на животот, тој ја изврши со голема љубов и грижа каква што покажуваше секога кога се работеше за афирмација на националното богатство на нашите народи.

Основоположник на конзервацијата во Југославија со јасно формирана девиза, тој беше секогаш добредојден во средината на макед. конзерватори и историчари на уметноста. На неговото присуство посебно се радуваа младите, зашто секој контакт со него се претвораше во корисна средба исполнета со топлина, со поуки и конкретни сугестии, во интерес на спомениците на културата, на кои тој им беше посветил значаен дел од својот живот.

Д-р Коста Балабанов

СОДРЖИНА

	Стр.
Проф. Димче Коцо: Св. Богородица Перивлептос — — — — —	5
Проф. Д-р Константин Петров: Ревизија на едно неточно мислење за гробишната базилика во Скупи — — — — —	10
Д-р Коста Балабанов: Сликата со битова содржина: Фамилијата на зографот Теодосиј од Велес подарува слика на црквата Успение на Св. Богородица во Ново Село — Штип како извор за запознавање на старата новоселска црква и творештвото на Теодосиј Зограф —	13
Љубица Дамјановска: Современа македонска таписерија — —	24
Лидија Богоевиќ: Прилог кон датирањето и името на Јелен-капан дамија во Скопје — — — — —	39
Димче Коцо, П. Миљковиќ — Пепек, Блага Алексова: Првите резултати од археолошките ископувања на локалитетот „Св. 15 маченици“ во Струмица — 1972 год. — — — — —	43
Антоние Николовски: Томе Андреевски — Изложба дизајн на стакло — — — — —	45
Соња Д. Абаџиева: Хронологија на настани од областа на македонските современи ликовни и применети уметности — — — — —	47
Никола Мартиноски (1903 — 1973) — — — — —	60
Д-р Франце Стеле (1886—1972) — — — — —	62

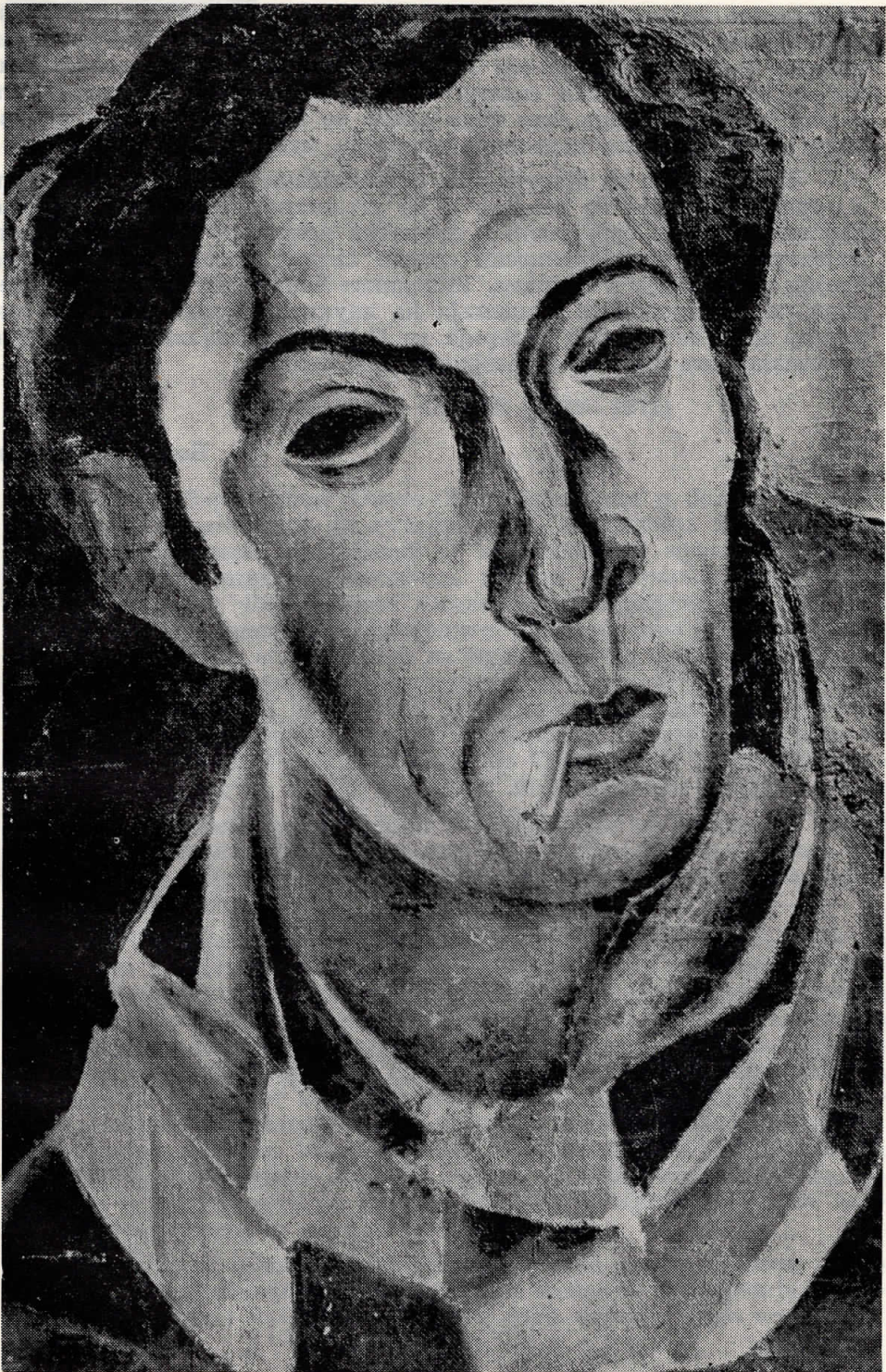
НИКОЛА МАРТИНОСКИ

(1903—1973)

Смртта на Никола Мартиноски — основоположникот на современото македонско сликарство, претставува една од најтешките загуби на нашата култура. Со прекинувањето на животниот пат на Мартиноски е запрено предвремено творештво чии особини, изградувани во текот на неколку децении, значат полна еманципација на нашето подрачје во областа на ликовната уметност: неговото вклучување и паралелен развој, со некои од настојувањата во европската уметност на нашиот век.

Уметноста на Мартиноски, заснована врз солидното и мошне карактеристично професионално образование на уметникот: во букурештанската Школа на убавите уметности од 1920 до 1927, а потоа од таа година до 1929 во париските академии Де ла Гранд Шомиер и Рансон, ги впи во себе маркантните белези во романската уметност од првите децении на овој век; потоа на неколку стилски насоки во тогашната Париска школа и општата духовна и естетска атмосфера на европскиот експресионизам, особено во неговата германска варијанта. Мартиноски ги вклучи во својата творечка стратегија поуките на Модилијани, Кислинг, Пасцин, Сутин, Шагал итн. Меѓутоа, онаа што го квалификува дејствувањето на Мартиноски како своевиден врзник на епохите: неговата емотивна отвореност спрема вредностите на средновековното сликарство во Македонија и високиот респект што го чувствуваше тој спрема неговите ликовни особини, ја индивидуализираат уметноста на македонскиот уметник претворајќи ја во еден од најизразитите примери на национално творештво, засновано врз отвореноста, еднакво критички поставена, спрема современите и традиционалните ликовни системи.

Творештвото на Мартиноски, вклопено во огромен број сликарски, цртачки итн. дела, е сето една свртеност кон човекот во мошне комплексна смисла. Човекот за овој уметник е извор на

НИКОЛА МАРТИНОСКИ: Автопортрет, 1931

извонредно нијансирана тематика, во која доминираат некои основни мотиви: мајчинството; љубовта меѓу мажот и жената, во една широка скала определби (од лирска конципираност, до соопштување на жестоки еротски сцени); човекот во вителот на природната и социјалната стихија или како актер во херојски настани од нашата поблиска или подалечна историја итн.

Творештвото на Мартиноски е прикажано на бројни самостојни и групни изложби во земјата и во странство. Неговите творби се наоѓаат во голем број јавни и приватни колекции низ целиот свет. Дејствувањето на Мартиноски повеќе пати е високо оценувано со бројни признанија и награди. Уметникот беше еден од првите членови на Македонската академија на науките и уметностите и директор на Уметничката галерија во Скопје, од нејзиното основање до ненадејната смрт на 7 февруари 1973 година.

Борис Петковски

